

Handwritten note: 31-7-92 10:00 uur

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2884	27 juli 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 54/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2884, d.d. 27 juli 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

54/92

(Afgesloten 271200 JUL 1992)

Bosnië-Herzegovina

De gevechten in Bosnië-Herzegovina blijven onverminderd voortduren. Naast Servische beschietingen van de hoofdstad Sarajevo werd ook melding gemaakt van voortdurend artillerievuur op de stad Gorazde in oost-Bosnië. Deze stad is vrijwel onbereikbaar geworden nu op de wegen naar Gorazde mijnen zijn gelegd. Daardoor moest het afgelopen weekeinde een poging van de VN om hulpgoederen over te brengen naar Gorazde worden gestaakt. Inmiddels is in VN-kringen de mogelijkheid geopperd van voedseldroppings op Gorazde vanuit de lucht. Dit is echter niet te realiseren zonder instemming van alle strijdende partijen, omdat anders geweld tegen de voedselvluchten niet uit te sluiten is.

Ook werd strijd gemeld uit een groot aantal plaatsen in het noordoosten van de republiek. Dit kan verband houden met recente aanwijzingen dat de Bosnische strijdkrachten (voornamelijk bestaande uit Moslims) zich voorbereiden op militaire initiatieven in het Bosnisch-Servische grensgebied tussen Zvornik en Tuzla. Zij zouden daarmee de corridor van Servië naar de Bosnische en Kroatische Krajina willen onderbreken en de aanvoer van goederen daarheen onmogelijk maken. Doel zou zijn de Krajina's opnieuw te isoleren en Servische eenheden te binden in het betreffende gebied, zodat zij niet elders kunnen worden ingezet. Overigens houdt het beoogde optreden mogelijk tevens verband met Servische artilleriebeschietingen op Moslim-dorpen in de betreffende regio. Aangezien de Serviërs rond Tuzla de heuvels beheersen, zouden de Bosnische strijdkrachten vooral gebruik willen maken van guerrilla-taktieken.

Kroatische eenheden zouden de afgelopen dagen -naar verluidt vergeefse pogingen hebben gedaan om Trebinje in zuidoost-Herzegovina te veroveren op de Serviërs. Trebinje is van strategisch belang omdat van daaruit Dubrovnik en het ten zuiden van die plaats gelegen deel van Kroatië, inclusief de landtong Prevlaka die de baai van Kotor beheerst, kunnen worden beschoten. De Kroatische strijdkrachten zouden op korte termijn het Servische beleg van Dubrovnik opnieuw willen proberen te doorbreken.

In een voorstad van Sarajevo, Jahorina, is het afgelopen weekeinde het parlement van de Servische gebieden in Bosnië-Herzegovina bijeen gekomen. Zoals bekend hebben deze gebieden zich vorig jaar onafhankelijk verklaard. In de genoemde zitting heeft het parlement het door de Serviërs opgeëiste gebied nader gespecificeerd. Aanspraak wordt gemaakt op ruwweg 2/3 van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina. Dit komt overeen met de gebieden die zij nu onder militaire controle hebben, maar staat in geen verhouding tot hun aandeel in de bevolking (ruim 30%). Opmerkelijk is dat het parlement de Bosnische Kroaten uitnodigde hun gebiedseisen eveneens nader te specificeren en de Moslims opriep tot "bilaterale onderhandelingen". Daarbij werd de mogelijkheid geopperd van wederzijdse uitruil van bevolkingsgroepen, zodat in geen van de invloedssferen grote minderheden zouden achterblijven.

Dit initiatief onderstreept dat de Serviërs van mening zijn dat zij op grond van hun militaire successen uit een krachtige positie kunnen onderhandelen met

de overige bevolkingsgroepen. Het is echter onwaarschijnlijk dat met name de Moslims op deze basis besprekingen willen voeren. Afgezien van de vraag of een grootschalige volksverhuizing, zoals de Serviërs voorstellen, tot de praktische mogelijkheden behoort, zullen de Moslims niet willen toestemmen in een regeling waarbij voor hen -ook rekening houdend met de Kroatische territoriale verlangens- uiteindelijk slechts de 10% van het Bosnische grondgebied zal resteren die zij momenteel beheersen.

Hoewel overeenstemming in beginsel denkbaar is tussen Kroaten en Serviërs over een onderlinge verdeling van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina, bestaat ook tussen hen nog grote onenigheid. Zo maken beiden aanspraak op het oostelijk deel van de hoofdstad van Herzegovina, Mostar. Ook zegt het Servische parlement aanspraak te maken op een toegang tot de zee. De enige kustplaats van Bosnië-Herzegovina, Neum, is echter gelegen in een door Kroaten gedomineerde omgeving. Tenslotte doorkruist de corridor van Servië naar de Krajina's niet alleen door Moslims gedomineerde steden, maar ook een door Kroaten opgeëist gebied. Een territoriaal compromis tussen Serviërs en Kroaten blijft derhalve in de voorzienbare toekomst onwaarschijnlijk.

Servië/Montenegro

De voorzitter van de regerende Servische Socialistische Partij (SPS), Jovic, tevens voormalig voorzitter van het presidium van de "oude" Joegoslavische federatie, heeft kritiek geuit op de Servische president Milosevic, die ook tot deze partij behoort. Dit zou het gevolg zijn van de stelling van Milosevic dat de partij niet hard genoeg zou optreden tegen de oppositie. In dit verband is mogelijk vermeldenswaard dat in het Servische parlement (waar de socialisten de absolute meerderheid bezitten) een wetsvoorstel is ingediend om het recht op demonstraties aanzienlijk te beperken.

Er waren in het verleden reeds vaker aanwijzingen voor onenigheid tussen Milosevic en Jovic, waarbij laatstgenoemde een meer orthodoxe lijn leek aan te hangen. Zijn kritiek kan niet los worden gezien van het congres van de SPS, dat voor begin oktober uitgeschreven is en waar de partijlijn voor de komende jaren zal worden uitgestippeld. In verband hiermee onderstreepte Jovic dat de SPS met meer dan 400.000 leden een van de grootste partijen van Europa is en grote steun van de bevolking genoot. Hij kondigde aan dat de partij ernaar zal streven het aantal leden van Albanese/Moslimafkomst te vergroten. Overigens bevestigde de vice-voorzitter van de SPS dat in beginsel voor het eind van het jaar nieuwe algemene verkiezingen zullen worden gehouden. Ook de premier en president van "Joegoslavië", Panic en Cosic, hadden de afgelopen weken gesteld te streven naar vervroegde verkiezingen.

Vorige week is een nieuwe burgemeester benoemd van Pristina, de hoofdstad van de voormalige autonome provincie Kosovo waarin de Albanese meerderheid wordt onderdrukt door de Servische autoriteiten. De nieuwe functionaris is lid van de SPS. In de andere voormalige autonome provincie, Vojvodina, zijn de voorzitter en twee vice-voorzitters benoemd van de "Uitvoerende Raad", een regionaal bestuur met beperkte bevoegdheden. De voorzitter was de enige kandidaat en eveneens voorgedragen door de SPS. Zijn twee plaatsvervangers zijn afkomstig uit in Vojvodina woonachtige etnische minderheidsgroeperingen, maar de twee belangrijkste minderheden (Hongaren en Kroaten, die samen ruim een kwart van de bevolking van Vojvodina vormen) zijn niet vertegenwoordigd. De Hongaarse partij in Vojvodina had in beginsel het recht gehad eveneens een vice-voorzitter te benoemen, maar heeft dit geweigerd omdat zij de Uitvoerende Raad beschouwt als een marionet van het Servische bewind.

Deze meldingen onderstrepen dat de Servische autoriteiten, ondanks enkele politiek-propagandistische gebaren, hun controle over de beide provincies niet willen opgeven. De organisatie van de Albanen in Kosovo maakt zelfs melding van een verheviging van de vervolgingen (ontslagen, detenties) en heeft haar eis tot volledige onafhankelijkheid voor Kosovo nog eens herhaald.

Volgens onbevestigde berichten zouden Russische schepen het VN-embargo op handel met "Joegoslavië" schenden met olieleveranties aan Servische Donauhavens. Om deze ontduikingen te maskeren zouden de betreffende schepen alleen 's nachts worden gelost. Deze melding moet vooralsnog niet waarschijnlijk worden geacht en staat in ieder geval haaks op uitspraken van de Russische regering, die steeds heeft gesteld zich aan het embargo te zullen houden. Onlangs werd ook melding gemaakt van Roemeense olieleveranties aan Servië. Deze werden door de Roemeense autoriteiten ontkend. Wel werd toegegeven dat niet het gehele verkeer op de Donau werd gecontroleerd.

De bevelhebber van de JNA in het zuiden van Servië (inclusief Kosovo), KolGen Vukovic, is vorige week omgekomen bij een routine-inspectie toen zijn helikopter neerstortte. Het incident vond plaats in Kosovo, hetgeen aanleiding heeft gegeven tot geruchten dat het verband hield met gewapend verzet van Albanese zijde. Hiervoor bestaan echter geen aanwijzingen, zodat moet worden aangenomen dat inderdaad sprake was van een ongeluk. Vukovic, die eerder het bevel had gevoerd over de JNA-korpsen in Knin (Krajina) en Banja Luka (Bosnië-Herzegovina) en pas eind juni in zijn huidige functie benoemd was, stond bekend om zijn gematigde opstelling, onder meer in contacten met de EG-waarnemersmissie.

Kroatië

De arbitragecommissie die in het kader van de EG-vredesconferentie actief is onder leiding van de Franse jurist Badinter, heeft zijn oordeel uitgesproken over de vraag in hoeverre recente amendementen in de Kroatische Grondwet, bedoeld om de rechten van (etnische) minderheden te beschermen, voldoen aan internationale juridische criteria. Om een uitspraak in deze kwestie was door conferentie-leider Carrington gevraagd in verband met Servische klachten dat de rechten van de Servische minderheid in Kroatië onvoldoende gegarandeerd waren. Het oordeel van de commissie is dat de tekst van de Kroatische Grondwet, hoewel niet alle suggesties van de EG zijn opgevolgd, voldoet aan de internationale criteria.

De regering van de Krajina, de belangrijkste Servische enclave in Kroatië, heeft ontkend bereid te zijn zonder voorwaarden vooraf te onderhandelen over een "speciale status" van de Servische gebieden binnen het Kroatische staatsverband. Geruchten hierover deden de afgelopen weken de ronde. Een regeringswoordvoerder benadrukte de onafhankelijkheidsverklaring van de Krajina en verwierp een herstel, in welke vorm dan ook, van het Kroatische gezag.

De Kroatische regering heeft vorige week gesuggereerd dat hulpgoederen vanuit Belgrado zouden worden overgevoerd naar het vliegveld Udbina (Krajina). Kroatië zou bereid zijn met deze vluchten in te stemmen op voorwaarde dat Kroatische waarnemers zouden worden gestationeerd op Udbina, onder meer om er zeker van te zijn dat de betreffende vluchten niet zouden worden gebruikt voor de aanvoer van wapens. De regering van de Krajina wees deze suggestie echter af, omdat de stationering van Kroatische waarnemers op gespannen voet zou staan met de "soevereiniteit" van de Krajina.

Kroatische eenheden hebben leden van UNPROFOR het gebruik van de snelweg Zagreb-Belgrado ontzegd als protest tegen de dood van drie Kroatische militairen in een vuurgevecht met Serviërs in Oost-Slavonië. In de Kroatische visie

wees dit op Servische infiltratie van de UNPA, waartegen UNPROFOR niet voldoende zou optreden. Deze scherpe Kroatische reactie kan verband houden met groeiende onvrede van de Kroatische autoriteiten over UNPROFOR. Deze zou het gevolg zijn van het feit dat de VN-vredesmacht niet in het door Kroatië beoogde tempo bijdraagt aan het in het vredesplan voorziene herstel van de Kroatische soevereiniteit over de Servische gebieden in Kroatië. Zoals gemeld verloopt de demilitarisering van deze gebieden traag, vooral in verband met Servische vrees voor de intenties van de Kroatische autoriteiten na het -door de Serviërs overigens verworpen- herstel van hun gezag over de betreffende gebieden.

Mogelijk in verband hiermee is vermeldenswaard dat vorige week op het Kroatische TV-journaal beelden te zien waren van een Kroatische eenheid in Bosnië-Herzegovina die luchtdoelgeschut van Zweedse makelij (B40L70) richtte op transportvliegtuigen op weg naar Sarajevo, waarvan de route deels over "Kroatisch" gebied in Bosnië-Herzegovina verloopt. Hoewel Kroatische acties tegen dergelijke vliegtuigen vooralsnog onwaarschijnlijk is, zijn incidenten bij een verdere verslechtering van de betrekkingen tussen de Kroatische autoriteiten en UNPROFOR niet uitgesloten.

Overigens wordt wel degelijk vooruitgang geboekt in de uitvoering van het VN-vredesplan in Kroatië. De terugtrekking van artillerie, tanks en pantservoertuigen uit de UNPA's Noord en Zuid (Krajina en Banja) is officieel voltooid. De Kroaten hebben gesteld dat de Serviërs wapens hebben verborgen in de UNPA's, maar onderzoek van de EG-waarnemersmissie heeft dit niet bevestigd. In UNPA-Noord zullen VN-waarnemers met ingang van heden toezicht houden op alle activiteiten van de lokale politie. Ook ligt het in de bedoeling op korte termijn te beginnen met het verwijderen van mijnevelden.

Een potentieel explosieve situatie bestaat rond de stuwdam in het Peruca-meer, die door zowel Serviërs als Kroaten wordt opgeëist. Zoals reeds eerder gemeld, bestaat er geen overeenstemming over het exacte verloop van de grens van UNPA-zuid, zodat onzeker is of de betreffende stuwdam binnen of buiten de UNPA ligt. De dam is van strategische betekenis, omdat zij de Kroatische havenstad Split van elektriciteit voorziet. Hoewel formeel alle wapens uit de omgeving zijn teruggetrokken, hebben Kroatische functionarissen gedreigd de dam desnoods met geweld onder controle te zullen brengen.

De Servische autoriteiten in Vukovar, de Kroatische stad in Oost-Slavonië die vorig jaar door Serviërs en de JNA werd veroverd, hebben de EG-waarnemersmissie gevraagd om hulp bij de wederopbouw van de stad. Deze werd noodzakelijk genoemd nu vele (Servische) vluchtelingen naar Vukovar terugkeren. De leiding van de missie aarzelt om deze hulp te verlenen, omdat dit zou kunnen worden opgevat als assistentie aan Servische "kolonisering" van de stad.

Internationale vredesinspanningen

Op uitnodiging van de coördinator van de vredesconferentie over Joegoslavië, Carrington, zullen de leiders van de drie belangrijkste bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina met ingang van heden besprekingen voeren over de politieke toekomst van de republiek. Carrington stelde niet langer te willen spreken over bestanden, omdat de strijdende partijen hiermee blijken in te stemmen zonder bereid te zijn ze na te komen. Eerder deze maand was bepaald dat de besprekingen ook zouden plaatsvinden als het jongste bestand niet zou worden nageleefd.

Carrington heeft de deelnemers gevraagd alleen te komen indien zij dit zelf nuttig achten. Met name de Moslims geven aan weinig kans te zien op vruchtbare onderhandelingen, hetgeen vooral verband houdt met de voor hen ongunstige militaire situatie. Hun vertegenwoordiger, de Bosnische minister van

Buitenlandse Zaken Silajdzic, verklaarde vooraf de besprekingen in Londen wel te zullen bijwonen, maar slechts om de stand van zaken, in casu de Servische bestandsschendingen, toe te lichten. De Bosnische president Izetbegovic stelde dat voor een politieke overeenkomst het onder internationaal toezicht plaatsen van de zware wapens die de Bosnische Serviërs van de JNA hebben gekregen na de formele terugtrekking van het leger uit Bosnië-Herzegovina, een vereiste is.

Los van het initiatief van Carrington zal het Verenigd Koninkrijk als EG-voorzitter komende maand een nieuwe vredesconferentie over Joegoslavië organiseren, die breder van samenstelling zal zijn dan de huidige EG-conferentie. Volgens een aankondiging van de Britse regering zullen op deze conferentie "alle betrokken partijen, de belangrijkste regeringen, de Verenigde Naties en andere organisaties die een vreedzame regeling in Joegoslavië nastreven" vertegenwoordigd zijn. Hoewel een dergelijke opzet wrijvingen zal voorkomen als die tussen de EG en de VN de afgelopen week, is niet duidelijk hoe een vergroting van het aantal conferentiedeelnemers kan leiden tot betere resultaten dan de vorige EG-conferentie heeft geboekt.

Zoals gemeld leverde de SG van de VN, Ghali, vorige week kritiek op de EG omdat deze -naar zijn zeggen- zonder voorafgaand overleg met de VN afspraken had gemaakt over het op een zestigtal lokaties onder controle van UNPROFOR plaatsen van de zware wapens in Bosnië-Herzegovina. Volgens Ghali legt een dergelijke taak een te zware druk op UNPROFOR en zouden hiervoor tenminste 1100 additionele waarnemers noodzakelijk zijn. Zijn kritiek betrof ook de Veiligheidsraad, die de genoemde afspraken had aanvaard zonder overleg met de Secretaris-Generaal. Ghali heeft nu de Raad geadviseerd de EG te verzoeken de aanvullende mankracht beschikbaar te stellen.

Conclusie/voorzicht

Er is nog geen sprake van een vermindering van de gevechten in Bosnië-Herzegovina. De recente vergadering van het "Servische" parlement in die republiek heeft aanspraken geformuleerd die vermoedelijk nieuwe twistpunten zullen opleveren met de overige bevolkingsgroepen. Een voortzetting van de gevechten is te verwachten. De inspanningen van met name de EG om te komen tot nieuwe onderhandelingen over de tegenstellingen in Bosnië-Herzegovina zullen vermoedelijk geen resultaten opleveren, evenmin als de nieuwe, uitgebreide vredesconferentie die voor medio augustus is voorzien.

De implementatie van het VN-vredesplan in Kroatië vindt voortgang. Desondanks zijn er aanwijzingen voor groeiende Kroatische onvrede. Er is ook sprake van een groot aantal twistpunten tussen Serviërs en Kroaten, bijvoorbeeld met betrekking tot het strategische schiereiland Prevlaka en met de Perucadam. Een hervatting van de gevechten in Kroatië kan zeker niet worden uitgesloten.

Er zijn aanwijzingen van onenigheid in de top van de Servische Socialistische Partij, die mogelijk verband houdt met het dit najaar te houden congres van die partij. Er is overigens geen reden om aan te nemen dat Servië op korte termijn bereid zal zijn tot belangrijke koerswijzigingen.

Ondanks enkele politiek-propagandistische gebaren, lijken de Servische autoriteiten hun controle over de beide voormalige autonome provincies, Kosovo en Vojvodina, niet te willen opgeven. De organisatie van de Albanezen in Kosovo maakt zelfs melding van een verheving van de vervolgingen (ontslagen, detenties) en heeft haar eis tot volledige onafhankelijkheid voor Kosovo nog eens herhaald.